

and numbers. As for the study of discourse in the “Three Seals Law” document, four types of discourse were found: narrative discourse, explanatory discourse, persuasive or instructive discourse, and procedural discourse

Keywords: Thai Orthography, Three seals law, discourse.

บทนำ

กฎหมายตราสามดวง เป็นเอกสารที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้พนักงานอาลักษณ์จารึกเขียนไว้เป็น 3 ฉบับ หรือ 3 ชุด ชุดละ 41 เล่ม เขียนด้วยหมึกบนสมุดข่อยสีขาวยาว 3 ชุด โดย 3 ชุดแรกนั้นถือเป็นต้นฉบับของแท้ เรียกว่าฉบับหลวง ซึ่งทั้ง 3 ชุด ถูกจัดเก็บไว้ในห้องเครื่องพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช 1 ชุด ไว้ที่หอหลวง 1 ชุด และไว้ที่ศาลหลวงอีก 1 ชุด ทรงให้ปิดดวงตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ และบัวแก้ว ไว้บนปกทุกเล่ม หากเกิดการพิจรรณาคดีใด ๆ จะต้องอ้างเฉพาะฉบับที่มีการประทับตราทั้ง 3 เท่านั้น

เหตุที่ก่อให้เกิดการโปรดเกล้าฯ เขียนกฎหมายตราสามดวงขึ้นนั้น ในเอกสารกฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวง (ราชบัณฑิตยสถาน 2550: 9) กล่าวว่า เกิดกรณีผู้พิพากษาทำการตัดสินคดีหย่าร้างของอำแดงป้อมกับนายบุญศรีอย่างไม่เป็นธรรม โดยอำแดงป้อมได้ฟ้องหย่านายบุญศรี ทั้งที่ตนเองเป็นฝ่ายประพฤติดนไม่สมควรเป็นชู้กับนายราชาอรุณ ขณะนั้นพระเกษมผู้ทำหน้าที่ผู้พิพากษาได้พิจารณาคดีเข้าข้างอำแดงป้อม พิจารณาให้อำแดงป้อมหย่าขาดจากนายบุญศรีได้ โดยมีการอ้างตัวบทกฎหมายว่า แม้ชายผู้เป็นสามีไม่มีความผิด หากหญิงผู้เป็นภรรยาขอหย่าให้ศาลพิพากษาให้หย่าขาดกันตามกฎหมายได้ นายบุญศรีจึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช อ้างเหตุว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการตัดสินของผู้พิพากษา พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้นำตัวกฎหมายที่เก็บรักษาอยู่ 3 แห่งคือ ศาลหลวง ข้างพระที่นั่งพระบรมมหาราชวัง และหอหลวง มาสอบทานกัน ปรากฏว่ามีเนื้อความตรงกันทุกฉบับ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

มหาราช จึงมีพระราชดำริว่าตัวบทกฎหมายเช่นนี้ไม่มีความยุติธรรม ทรงยกตัวอย่างในทางพุทธจักรว่าได้ทำการชำระสะสางพระไตรปิฎกให้เป็นหลักแก่พระพุทธศาสนา ในทางอาณาจักรก็ต้องดำเนินการชำระกฎหมายเพื่อเป็นหลักแก่บ้านเมืองเช่นกัน จึงเกิดการชำระสะสางกฎหมายครั้งใหญ่ขึ้นต่อจากนั้น กฎหมายตราสามดวงที่ได้รับการชำระสะสางครั้งนั้น นอกจากจะเป็นการคัดลอกตัวบทกฎหมายเดิมที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว สันนิษฐานได้ว่าการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมตัวบทใหม่ ๆ ลงไปในการชำระครั้งนั้นด้วย

ในเอกสารกฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวง (ราชบัณฑิตยสถาน 2550: 11) กล่าวว่า กฎหมายตราสามดวงได้รับยกย่องว่าเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกแห่งสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเรียกอีกชื่อว่า “ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1” เนื่องจากเป็นการนำบทกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ที่ใช้ในขณะนั้นอันมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มารวบรวมเป็นหมวดหมู่และชำระตัดแปลงบางบทที่ผิดเพี้ยนเสียความยุติธรรม กฎหมายตราสามดวงเป็นประมวลกฎหมายที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดฉบับหนึ่งของโลก

จากการทบทวนวรรณกรรม ยังไม่มีผู้วิจัยสัมพัทธ์สารในเอกสารกฎหมายตราสามดวง อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยที่ศึกษาเอกสารกฎหมายตราสามดวงในเชิงสังคมศาสตร์หลายงานวิจัยเช่น ธวัชชัย ภูหลวง และพันธรัตน์ ศรีสุวรรณ (2560) ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างผ้าเม็ย : กรณีศึกษาจากกฎหมายตราสามดวงในพระไอยการลักษณะผ้าเม็ย” อาทิตย์ ศรีจันทร์ (2552) ศึกษา “องค์พยานในการกระทำลัทธิสาบานในพระไอยการลักษณะพยานและลักษณะพิสูจน์ค่าน้ำลุ่มเพลิง”

เอกสารกฎหมายตราสามดวง ถูกเขียนขึ้นจากพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ให้พนักงานอาลักษณ์จารึกเป็นผู้เขียน ซึ่งเป็นผู้ฝึกหัดงานเขียนจากข้าราชการในกรมอาลักษณ์ หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางอักษรศาสตร์ เขียนหนังสือได้ถูกต้อง สวยงาม เป็นระเบียบตามแบบฉบับแห่งรูปแบบอักษร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 28) จึงมีความน่าสนใจในการศึกษาลักษณะอักษรวิธีไทยที่ปรากฏตั้งแต่ รูปแบบอักษรทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวเลข และเครื่องหมายต่าง ๆ

รวมถึงรูปแบบการใช้พยัญชนะ การใช้สระ การใช้วรรณยุกต์ การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ และ การใช้ตัวเลข ซึ่งอาจทำให้เห็นลักษณะของรูปแบบอักษร และรูปแบบการใช้ที่มีลักษณะ พิเศษไม่เหมือนกับปัจจุบัน ตลอดจนเมื่อพิจารณาเนื้อหาทั้งหมดในเอกสารกฎหมายตรา สามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวง พบว่าลักษณะการเขียน ข้อความ หรือการอธิบายรายละเอียด สามารถนำหลักการของสัมพันธสารมาทำการ วิเคราะห์ข้อมูลได้ไม่ว่าจะเป็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสาร อรรถาธิบายความ สัมพันธสารโน้มน้าวหรือสั่งสอน และสัมพันธสารกระบวนการ โดยผู้วิจัยจะทำการ วิเคราะห์สัมพันธสารทั้ง 4 ประเภท และนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะอักษรวิธีไทยที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง
2. เพื่อศึกษาสัมพันธสารที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “กฎหมายตราสามดวง: อักษรวิธีไทย และสัมพันธสาร” ผู้วิจัย จะใช้แนวคิดด้านอักษรวิธีไทยของธวัช ปุณโณทก (2553), จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2554), และบุญเลิศ วิวรรณ (2567) และจะใช้แนวคิดด้านสัมพันธสารของชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) โดยจะพิจารณาจากเอกสารกฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ ตามต้นฉบับหลวง เล่ม 1 และ 2

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะเอกสารกฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวง เล่ม 1 และ 2 ซึ่งใช้วิธีถ่ายทอดข้อความจากต้นฉบับตามอักษรวิธี เดิม และถ่ายภาพต้นฉบับจากหนังสือสมุดไทยลงพิมพ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะอักษรวิธีไทยที่ปรากฏในเอกสารกฎหมายตราสามดวง
2. ทำให้ทราบลักษณะสัมพันธสารที่ปรากฏในเอกสารกฎหมายตราสามดวง

ก ข ฃ ค ฅ ฆ	ก ข ฃ ค ฅ ฆ	ท ฑ ฒ ษ ฬ	ท ฑ ฒ ษ ฬ
ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ	ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ	ฬ ฟ พ ฝ ภ ม ย	ฬ ฟ พ ฝ ภ ม ย
ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ	ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ	ร ล ว ศ ษ ส	ร ล ว ศ ษ ส
กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน	กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน
ค ฌ ฎ ก ก ฌ	ฒ ฎ ด ต ถ	ท ฬ อ	ท ฬ อ

ตารางที่ 2 รูปสระทุกตัว ในกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน	กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน
โ ใ ใ ใ ใ ใ	อะ อ่า อี อี้ อึ อือ อือ	โ ใ ใ ใ ใ ใ	โ ใ ใ ใ ใ ใ อือ อือ อือ
อุ ู ู ู ู ู	อุ ู ู ู ู ู แอะ แอะ	อุ ู ู ู ู ู	อ้า ใ ใ ใ ใ ใ เออ ฤ

ตารางที่ 3 รูปวรรณยุกต์ทั้ง 3 ตัว ในกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน	กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน	กฎหมายตราสามดวง	ปัจจุบัน
◌̇	วรรณยุกต์เอก	◌̇	วรรณยุกต์โท	◌̇	วรรณยุกต์จัตวา

ตารางที่ 4 รูปตัวเลข จำนวน 10 ตัว ในกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวง	๐ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙
ปัจจุบัน	๐ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙

1.2 รูปแบบอักษรวิธียุคใหม่ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

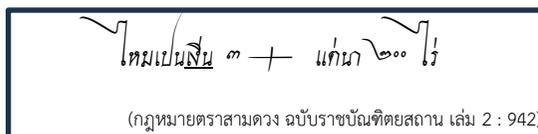
รูปแบบอักษรวิธียุคใหม่ หมายถึง รูปแบบการประกอบการใช้พยัญชนะ การใช้สระ การใช้วรรณยุกต์ การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ และการใช้ตัวเลข ดังนี้

1.2.1 การใช้สระ คือ ลักษณะการประกอบสร้างคำที่ต้องใช้สระ อันเป็นอัตลักษณ์ หรือลักษณะพิเศษที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ดังนี้

1.2.1.1 รูปร่างอักษรที่สะกดกับสระ ใ ใ ใ พบว่า บางครั้งมีอักษร ย ตามหลังด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.2.1.2 การใช้สระในบางคำแตกต่างจากปัจจุบัน ปัจจุบันเป็นสระเสียงสั้น แต่ในกฎหมายตราสามดวงใช้สระเสียงยาว และในบางคำปัจจุบันใช้สระเสียงยาว แต่ในกฎหมายตราสามดวงใช้สระเสียงสั้น ตัวอย่างเช่น คำว่า “เงิน”

การแลอับปฎ

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 92)

บางคำที่สะกดคำด้วย น และมี ล ตาม จะเขียน ล ตัวเดียวโดยให้ซ้อน 2 ครั้ง ตัวอย่างเช่น คำว่า “คนละ”

ทาเครื่องทงนกกิ่ง

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 83)

และยังพบว่า อักษร บ และ ป ที่ใช้เป็นตัวสะกดตัวตามก็จะลดลง 1 ตัว เขียนเพียงตัวเดียวโดยอ่าน 2 ครั้ง ตัวอย่างเช่น คำว่า “รูป ประพัน” ดังตัวอย่าง

มีรอกองกำปลกัองรูปประพัน

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 777)

1.2.2.3 อักษร ญ ซึ่งเขียนต่อจากอักษร ร เปลี่ยนไปใช้เส้นเชิง “๓” แทนอักษรตัวเต็ม ตัวอย่างเช่น คำว่า “อาชญา” “สรรเพชญ์”

ถ้าพันลกับคอรังขอวบพระภษาภ สรวเพพระพทริเ้าบญญุกิ

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 126 782)

1.2.2.4 รูปอักษรบางตัวเมื่อสะกดคำแล้วมี อักษร ว ฌ ฑ ตามหลัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชื่อสงไว้ในคำกามกานฉิ

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 :

นอกจากมีลักษณะการใช้พยัญชนะดังกล่าวข้างต้น ยังมีคำพิเศษที่เขียนด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทวงพระกรรม
(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 776)

1.2.3 การใช้วรรณยุกต์ คือ ลักษณะการใช้วรรณยุกต์สำหรับการเขียนคำ ซึ่งบางครั้งอาจจะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ดังนี้

1.2.3.1 เมื่อเปรียบเทียบกับอักษรวิธีปัจจุบัน คำบางคำมีวรรณยุกต์กำกับ แต่คำบางคำไม่มีวรรณยุกต์กำกับ ตัวอย่างเช่น คำว่า “ทั้งหลาย” ไม่พบไม้โท เขียนเป็น “ทั้งหลาย” และคำว่า “เกิด” พบไม้เอก เขียนเป็น “เกิด” ในกฎหมายตราสามดวง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทั้งหลาย ใ้รับจำนำกันเกิด
(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 89 787)

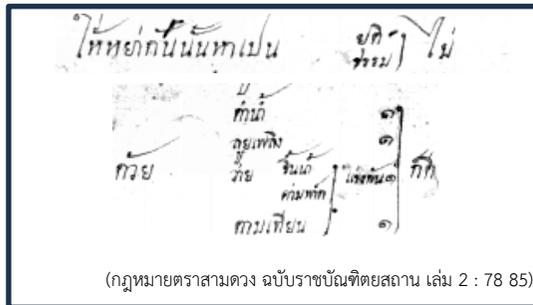
1.2.3.2 คำบางคำเมื่อออกเสียงวรรณยุกต์ เอก โท หรือไม้ไต่คู้ บางที่เขียนตามเสียงโดยไม่ใช่ ㅎ นำและบางที่ยังใช้ ㅎ นำก็มี ตัวอย่างเช่น คำว่า “อนึ่ง” เขียนเป็น “อนึ่ง” หรือ “อหนึ่ง” “ลุ่มหลง” เขียนเป็น “หลุ่มหลง” “กู่หนี่” เขียนเป็น “กุนี่” “มิได้” เขียนเป็น “มีได้” หรือ “หมีได้”

อนึ่งกัเสกัทหนเวือ อหนึ่งกัผู้ หลุ่มหลงเปนพท กุนี่
ผู้โกทมิได้กระทำ พกุกมิได้
(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 94 120 773 788 89)

1.2.4.5 การใช้เครื่องหมายอังคั่นคู่ (๗:๘) โคมูตร (๘) สำหรับ
จบประโยค และมักใช้ร่วมกัน เพื่อจบข้อความตอนหนึ่ง หรือจบชื่อเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.2.4.6 การใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์ปีกกาเหยียด (|) ใช้ประกอบ
นามบุคคล คำ หรือตัวเลข เพื่อแทนความหมายของคำที่มีความเกี่ยวข้องหรืออยู่ร่วมใน
เหตุการณ์เดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

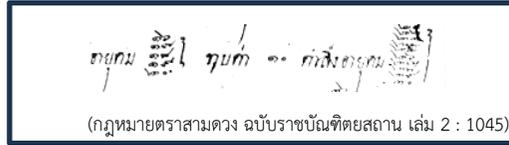

1.2.4.7 การใช้เครื่องหมาย ละสุด (๘) ใช้เขียนไว้ตอนท้าย
ของแต่ละบรรทัดที่มีที่ว่างเหลืออยู่ เพื่อจัดกรอบหลังของหน้าหนังสือให้เสมอกัน
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.2.5 การใช้ตัวเลข คือ ลักษณะการใช้ตัวเลขเพื่อประกอบการเขียน
ข้อความอันมีลักษณะเฉพาะตัวที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ดังนี้

1.2.5.1 การใช้ตัวเลขในกฎหมายตราสามดวง เพื่อบอกเวลา
จำนวน ข้อ หรือมาตราต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2. ลักษณะสัมพันธสารที่ปรากฏในเอกสารกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวงได้รับยกย่องว่าเป็น ประมวลกฎหมายฉบับแรกแห่งสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1” เนื่องจากเป็นการนำบทกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ที่ใช้ในขณะนั้นอันมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มารวบรวมเป็นหมวดหมู่รวมทั้งสิ้น 27 ฉบับ เช่น ลักษณะพิสูทดำน้ำ พิสูทลุลยเพลิง กฎมณเฑียรบาล ตำแหน่งนาพลเรือน พระอายุการหลวง พระอายุการเบตเสจร กฎ 36 ข้อ พระราชกำหนดใหม่ พระราชกำหนดเก่า และพระไอยการพระมศักดิ์ ในการศึกษาลักษณะสัมพันธสารในกฎหมายตราสามดวงนี้

การศึกษาลักษณะสัมพันธสารที่ปรากฏในเอกสารกฎหมายตราสามดวง ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาตามแนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ซึ่งได้แบ่งประเภทของสัมพันธสารไว้ด้วยกัน 4 ประเภทคือ 1) สัมพันธสารเรื่องเล่า 2) สัมพันธสารอธิบายความ 3) สัมพันธสารโน้มน้าวหรือสั่งสอน และ 4) สัมพันธสารกระบวนการนำเสนอลักษณะสัมพันธสารที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนี้ จะนำเสนอทั้ง 4 สัมพันธสารตามลำดับ ดังนี้

2.1 สัมพันธสารเรื่องเล่า

สัมพันธสารเรื่องเล่าเป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารทราบถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยในเนื้อความมีการกล่าวถึงตัวแสดงหรือตัวละคร ตลอดจนมีการแสดงเวลาหรือสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ การดำเนินเนื้อความจะแสดงเหตุการณ์ที่เล่าอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา อาจมีการกล่าวอ้างคำพูด ความคิด หรือข้อเท็จจริงบางประการ ในด้านภาษาส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปประโยคบอกเล่า

สารเรื่องเล่า ปรากฏชัดในส่วนของกฎหมายต่าง ๆ ทุกฉบับ ที่ถูกรวบรวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวง เป็นเนื้อหาของประกาศพระราชปรารภถึงเหตุผลและความจำเป็นในการรวบรวมชำระสะสางตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นเข้าร่วมไว้เป็นกฎหมายตราสามดวง โดยในเนื้อหาของประกาศพระราชปรารภนี้เล่าถึงเหตุพิพาทคดีหย่าร้างระหว่างนายบุญสีช่างเหล็กหลวงกับอำแดงป้อม นายบุญศรีได้ถวายฎีการ้องทุกข์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชว่า อำแดงป้อมนอกใจเป็นชู้กับชายอื่น แต่กลับฟ้องหย่าตนเอง ทั้งที่ตนเองไม่มีความผิด นายบุญสีจึงไม่หย่า แต่พระเกษมผู้พิพากษาได้ตัดสินให้หย่าได้ โดยอ้างบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่า “หญิงหย่าชายได้” พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีพระราชดำริว่าไม่ยุติธรรม จึงมีพระราชโองการให้เจ้าพญาพระคลังนำกฎหมาย ณ ศาลหลวงมาตรวจสอบกับฉบับ หอหลวง และฉบับข้างที่ พบความตรงกันทั้ง 3 ฉบับว่า “ชายหาผิดมิได้ หญิงขอหย่า ท่านว่าเป็นหญิงหย่าชายได้” (กฎหมายตราสามดวง หน้าต่างสังคมไทย: 15) ความไม่ยุติธรรมของข้อกฎหมายที่ใช้บังคับในกรณีหย่าร้าง ระหว่างนายบุญสีและอำแดงป้อม ทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงลงความเห็นว่าเป็นพระราชกำหนดบทอัยการต่าง ๆ นั้น “พื้นเพื่อนวิปริตผิดซำกั้นไปเปนอันมาก ด้วยคนอันโลภ หลงหาความละอายแก่บาบมิได้ ดัดแปลงแต่งตามชอบใจ ไว้พิพากษาให้เสียยุติธรรมสำหรับแผ่นดินไปก็มีบ้าง” (ราชบัณฑิตยสถาน: 98) จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระพระราชกำหนดบทอัยการต่าง ๆ ให้ถูกต้อง ไม่ให้เนื้อความผิดเพี้ยนซ้ำกัน

ด้วยข้อความนายบุญสีช่างเหล็กหลวง ร้องทุกข์กล่าวโทษ } พระเกษม
ใจความว่าอำแดงป้อมภรรยาบุญสีฟ้องหย่านายบุญสี ๆ ให้การแก่พระเกษมว่าอำแดง } นายราชาอรธ
ป้อมนอกใจทำชู้ด้วยนายราชาอรธแล้วมาฟ้องนายบุญสี ๆ ไม่หย่า พระเกษมหา }
พิจารณาตามค่านายบุญสีไม่ พระเกษมพูดจาแพะโลมอำแดงป้อมแลพิจารณาไม่เป็ }
ลัจ } เข้าด้วยอำแดงป้อมแล้วคิดข้อความมาให้ลูกขุนสานหลวงปลุกษา ๆ ว่าเป็นหญิงหย่า }
ธรรม } ชาย ให้อำแดงป้อมกับนายบุญสีขาดจากผิวเมียกันตามกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาตรัสว่า }
หญิงนอกใจชาย แล้วมาฟ้องหย่าชาย ลูกขุนปลุกษาให้หย่ากันนั้นหาเป็ } ยติ } ไม่ จึงมี }
พระราชโองการตรัสสั่งให้เจ้าพญาพระคลัง เอากฎหมายณสานหลวงมาสอบกับฉบับ } ธรรม }

ห่อหลวง } ได้รับความว่าชายหาผิดมิได้ หญิงขอหย่า ท่านว่าเป็นหญิงหย่าชายหย่าได้ ถูกต้อง
ข้างที่ }
กันทั้งสามฉบับ

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 : 176)

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีกรกล่าวถึงการกระทำของ 6 บุคคลคือ นายบุญสี่
อ้าแดงป้อม นายราชาอรุณ พระเกษม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
และเจ้าพญาพระคลัง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงเหตุการณ์
ความไม่ยุติธรรมในการตัดสินข้อพิพาทหย่าร้าง รวมถึงมีการอ้างถึงพระราชดำริ และ
พระราชโองการของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในการชำระ
รวบรวม กฎหมายต่าง ๆ เป็นกฎหมายตราสามดวง เนื้อความส่วนนี้จึงสามารถจัด
ให้เป็นสัมพันธสารเรื่องเล่า

แลเรื่องราวในคำภีร์อินทภาษนี้ มีเนื้อความตามอะธิบาย อันโบราณณาจารย์รจนาลิขิตไว้ว่า...
อยู่มาสะไมยคาบหนึ่ง สมเด็จพระอัมรินทรทเวราชเสด็จสถิตยเหนือบัณทุกำพลสีลาอาสนได้
ร่วมไม้ทิพยปาริชาติพร้อมไปด้วยหมู่เทพนิกรทเวะบุตรเฝ้าบริมนชลเดียรดาช สมเด็จพระอัมริ
นทรทอดพระเนตรโดยอำพรวิถึ ก็เห็นวิมานนั้น ประภัสสรโสภาสว่างมาปรากฏ ดังดวง
พระจันทร์ทเวะบุตร จึงมีทเวะโองการตรัสแก่ฝูงเทพยทั้งปวงว่า ดูกรท่านทั้งหลายผู้นิถ
ทุกข ท่านจงแลดูซึ่งวิมานอันโน้น มีรัศมี อันสว่างรุ่งเรืองงามยิ่งนัก ขณะนั้นมีเทพบุตร
พระองค์หนึ่งมีนามมิได้ปรากฏอยู่ในระวางเทพยดาทั้งหลาย จึง ยอกรกราบบังคมทูลว่าข้า
แต่พระองค์ผู้เป็นเจ้าของแก่เทพยทั้งสองชั้นฟ้า ดังข้าพระองค์ค่านึง ข้าพระพุทธเจ้านี้มีความ
ปราถนาซึ่งทิพยวิมานนั้น ประการใดพึงจะได้ซึ่งพิมานโพ้น ขอพระองค์จงโปรดให้สำเร็จมะ
โนรธข้าพระองค์นี้เถิด สมเด็จพระอัมรินทรจึงมี ทเวะบันชาตรัสว่าดูกรเทพบุตร แม้นท่าน
ปราถนาจะได้ซึ่งพิมานนั้น จงไปบังเกิดในมนุษย์โลกยเป็นคนบันชาความของหมู่มนุษย์ชาย
หญิง ให้ชื่อสุจริตเปนยุติธรรมมิได้ผิดแล้วเมื่อใด ดับชีวิตรจากชาติเปนมมนุษย์นั้นแล้ว ท่าน
ก็จะพึงได้ซึ่งวิมานโพ้นสำเร็จความปราถนาเปนเที่ยงแท้ เทพบุตรเมื่อได้สดับทเวะบันหาร
ตรัสดังนั้น มีความโสมนัสยิ่งนัก ภูเปนบุญไชยจขาดชีวิตดินทเรียจาก ทเวะอาดมาภาพ ก็
รับทเวะบันชาว่าสาธุแล้วกราบถวายบังคมลา

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 197)

จากตัวอย่างเป็นเนื้อความจากกฎหมายฉบับ “หลักอินทภาษ” แม้เนื้อความหลักของกฎหมายฉบับนี้จะเป็นการวางหลักธรรมในการดำรงตนและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาตุลาการ พบว่าในช่วงต้นของกฎหมายฉบับนี้ มีการกล่าวถึงเหตุการณ์พระอินทร์สนทนากับเทพบุตร ผู้ปรารถนาครอบครองวิมานที่ตั้งอยู่ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา จะเห็นว่าเนื้อความดำเนินไปอย่างละเอียด แสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ บรรยายถึงสภาพของสถานที่ อากัปกิริยาทั้งของพระอินทร์และเทพบุตร ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพต่อเหตุการณ์ทั้งหมด รวมทั้งพบการกล่าวถึงคำพูดของเทพบุตรที่แสดงความปรารถนาวิมาน และคำพูดของพระอินทร์ที่แสดงเงื่อนไขของการประทานวิมานองค์ดังกล่าวแก่เทพบุตร

2.2 สัมพันธสารอธิบายความ

สัมพันธสารอธิบายความเป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารมีความเข้าใจหรือมีจินตนาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สัมพันธสารประเภทนี้ตัวแสดงและลำดับเวลาไม่ใช่สิ่งสำคัญ ในสัมพันธสารอาจมีการให้นิยามหรือคำจำกัดความ คำอธิบาย การบรรยายลักษณะ การจัดประเภท การแสดงตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การแสดงข้อคิดเห็น เป็นต้น ในด้านภาษามักอยู่ในรูปประโยคบอกเล่าหรืออาจอยู่ในรูปประโยคคำถามเพื่อเป็นบุุจฉาก่อนแสดงคำอธิบาย

จากกฎหมายทั้ง 9 ฉบับ ที่รวมอยู่ในเอกสารกฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 พบสัมพันธสารอธิบายความชัดเจนอยู่ 2 ฉบับ คือ พระราชกำหนดเก่า และพระราชกำหนดใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในด้านการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน และการศาลยุติธรรม โดยพระราชกำหนดเก่าเป็นกฎหมายที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ส่วนพระราชกำหนดใหม่เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สัมพันธสารอธิบายความปรากฏชัดในกฎหมายสองฉบับนี้ ในส่วนของแนวการวินิจฉัยคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการยกตัวอย่างคดีและข้อเท็จจริงในคดีตามที่เกิดขึ้นจริง (ราชบัณฑิตยสถาน: 21) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จึงมีพระโองการมานพระบันทูล สรุสึนาทตำหรัสเหนื่อเกล้า ฯ สั้งว่า ปรเวเนียรกระบิล เมืองกรุงเก่าแต่ก่อนนั้น ครั้นถึงพิທີตรุดศาส แลข้าทูลออง ฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ไปถือน้ำ พระพิทักษ์จา เข้าไปสำมาการะวะไหว้นบนับถือนรูปพระเชษฐบิดรนั้น คือรูปพระเจ้ารามาธิบดี ก่อนแล้ว จึงไปคำรพนับถือนพระรัตนไตรต่อเมื่อพายหลัง ปรปฏิบัติกลับปลายเป็นต้นฉนี้ ปรเวเนียรนี้ผิดเพราะเหตุพระมหากษัตริย์แต่ก่อน แลราชวงษานวงษทั้งปวงมีถุฎิมานะ มากถือนพระองคว่า เป็นกษัตริย์อันประเสริฐเกิดก่อน จึงตั้งราชปรเวเนียรไว้ให้ข้าทูลออง ฯ แลราชวงษานวงษทั้งปวงกระทำสัมมาการะวะ รูปตนก่อนพระรัตนไตร อันทรงโลกุตรคุณ ประเสริฐกว่า ไตรภพโลกยทั้งสามฉนี้

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 759)

จากเนื้อความในกฎหมายฉบับพระราชกำหนดใหม่ แสดงการอธิบายเหตุการณ์พิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาสมัยอยุธยา ที่ข้าราชการทุกชั้นที่เข้าพิธีนี้ จะแสดงการเคารพต่อ “รูปพระเชษฐบิดร” (พระเจ้าอู่ทอง) ก่อนพระรัตนตรัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาลงกรณ์ราช ทรงมีพระราชดำริว่าเป็นประเพณีที่ผิด จึงเป็นเหตุให้มีพระราชโองการให้ ข้าราชการที่เข้าพิธีนี้ จะต้องทำการกราบนมัสการ “พระพุทธรูปปฏิมากร” (พระแก้วมรกต) “พระสารีริกธาตุเจดีย์” (พระศรีรัตนเจดีย์) พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ จากนั้นจึงรับ พระราชทานน้ำพระพิพัฒน์สัตยา โดยให้เหตุผลและบัญญัติโทษสำหรับผู้ที่ไม่กระทำตามไว้ ดังนี้

จะช่วยพิบาลรักษาให้พ้นจากโทษอันตรายทั้งปวง ด้วยสำมาปฏิบัติมั่นคง ยังยืนอยู่ใน คุณพระรัตนไตร อันเปนมหามงคลล้ำเลิศประเสริฐ ก็จะเป็นอุปนิไสยไถล พระโลกุตรสรณาคม พ้นจากสงสารทุกขเปนเที่ยงแท้ แลให้ข้าทูลออง ฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่าย หน้าฝ่ายในทั้งปวง กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้จงทุกขประการถ้าแลผู้ใดมิได้ กระทำตามพระรากำหนดกฎหมายนี้ จะเอาตัวเป็นโทษตามโทษานุโทษ

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 760)

จะเห็นว่าในกฎหมายฉบับพระราชกำหนดใหม่ ที่มีความจำเป็นต้อง เปลี่ยนแปลงข้อปฏิบัติสำหรับข้าราชการบริพารในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ปรากฏทั้ง

การบรรยายเหตุการณ์ในอดีตสมัยอยุธยา พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชว่าเป็นประเพณีที่ผิด ตลอดจนมีการอธิบายเหตุผลที่หากเปลี่ยนลำดับการสักการะ โดยเริ่มจากพระรัตนตรัยก่อน จะเป็นประโยชน์อย่างไร จึงถือว่าเป็นสัมพันธสารอธิบายความ ซึ่งสัมพันธสารประเภทนี้พบได้มากทั้งในกฎหมายพระราชกำหนดใหม่ และพระราชกำหนดเก่า

2.3 สัมพันธสารโน้มน้าวหรือสั่งสอน

สัมพันธสารโน้มน้าวหรือสั่งสอนเป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตามหรือเกิดความเชื่อในสิ่งที่ผู้ส่งสารได้แสดงออกไป ตลอดจนมีการแนะนำแนวทางปฏิบัติ สัมพันธสารนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือผู้รับสารแต่เรื่องของการลำดับเวลาและสถานที่ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ ในสัมพันธสารนี้มักประกอบด้วยการแสดงความคิดเห็นตามหรือขัดแย้ง การแสดงเหตุผล ข้อดีข้อเสีย คำอธิบาย การแสดงเงื่อนไข การแสดงตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การกล่าวอ้างคำพูด ความคิดหรือข้อเท็จจริง และการสรุปความ

สัมพันธสารประเภทนี้ พบเด่นชัดในกฎหมาย 2 ฉบับ คือ 1) “พระธรรมนูญตราและ 2) “หลักอินทภาษ” ในเอกสารกฎหมายตราสามดวงฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้สรุปประเด็นสำคัญของกฎหมายทั้ง 2 ไว้ดังนี้ “พระธรรมนูญ” เป็นการวางหลักการสำคัญทางกฎหมาย ได้แก่ การวางบทบัญญัติที่เป็นหลักการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาตุลาการ ในการตัดสินคดีข้อพิพาททั้งหลายของราษฎร โดยผู้พิพากษาตุลาการที่ดีต้องเป็นผู้มีความรู้แตกฉานในข้อกฎหมาย และรู้เท่าทันข้อเท็จจริง ตั้งแต่มูลเหตุแห่งคดีทั้งหลายฐานะแห่งคดีตามสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างและข้อต่อสู้คดี การวางตนให้คู่ความเชื่อถือและเชื่อฟัง ความไม่เกียจคร้านในหน้าที่ ความมั่นคงในการปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระไม่ยอมให้มีการแทรกแซงจากฝ่ายใด การใช้ดุลพินิจได้อย่างถูกต้อง ถูกกฎหมาย โดยเสมอภาค และการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่ อามิสสินจ้าง “หลักอินทภาษ” เป็นการวางหลักธรรมในการดำรงตนและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาตุลาการ ไว้ว่าผู้พิพากษาตุลาการต้องพิจารณาตัดสินบรรณคดีด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด อันเกิดจากอคติ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทาคติ โทษาคติ ภยากติ โมหาคติ หลักอินทภาษจึงเป็นหลักธรรมแห่งผู้พิพากษาตุลาการพึงยึดถือปฏิบัติ และแฝงคติ

ความเชื่อทางลัทธิพราหมณ์ในเรื่องบาปบุญคุณโทษอันเกิดแก่ผู้ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหลักอินทราช

อธิบายว่าความเมื่อคู่ความทั้งสองค้างมาถึงแล้วอย่าให้พิจารณาบังคับบัญชาข้อคดีโดยริศหยาอาสัจ ให้มีเมตตาแก่คู่ความทั้งสองค้างด้วยจิตรอันเสมอ ให้เอาคดีนั้นเป็นกิจธุระกังวลแห่งตน ถ้ากระลาการผู้ใดให้กำลังแก่คู่ความผู้เท็จกินสินจ้างมิได้บังคับบัญชาโดยพระธรรมสาตรา อันว่ากระลาการผู้นั้นครั้งกระทำกาลกิริยาตายแล้ว ก็จะไปหมอบอยู่ในอบายภูมิตนทุกเวทนายอยู่จริงกาลเปนเปรตมีเล็บมือใหญ่เท่าใบจอบมีเปลวไปลุกรุ่งเรื่อง ควักเอารูธิระมั่งสะแห่งตนบริโภคนกษัตริย์

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 : 159)

ติดต่อ เจรจาความสามประการนั้น สงคทกาโร คือข้อความที่ควรจะ สงเคราะห์ให้แล้วแลเปรียบเทียบกับแล้ว ๑ สทเธยววจสา คือกล่าวถ้อยคำให้คู่ความควรเชื่อฟัง ๑ นิโคโท คือถ้อยคำควรจะข่มให้ข่ม ๑ ตินาสลยโต มิได้เกียจรั้นในความมีสามประการนั้น วิรุทธโจทน์ คือผู้พิพากษามิตสำนวนเอาใจใส่ทั่วทั้ง ๑ สดตาทพณตรปจฉน คือถามความในภายใน ๗ วัน ๑ อนาลสยคท คือ กระลาการเร่งพิจารณาว่ากล่าวให้เสร็จตามพระราชกำหนด

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 : 160)

สองตัวอย่างข้างต้นมาจากกฎหมายฉบับพระธรรมสาตรา จะพบ สัมพันธสาร การสั่งสอนชัดเจน เป็นการสั่งสอนผู้ทำการพิพากษาคดีความต่าง ๆ เช่น การมีเมตตาแก่คู่ความทั้งสองฝั่งอย่างเท่าเทียม ไม่รับสินบน ซึ่งปรากฏความเชื่อเรื่องของการทำบาปแล้วจะตกสู่อบายภูมิประกอบ แสดงให้เห็นถึงการพยายามอธิบายแสดงผลของการทำผิดเพื่อสนับสนุนการโน้มน้าวให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

2.4 สัมพันธสารกระบวนการ

สัมพันธสารกระบวนการเป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารทราบวิธีการในการดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยแสดงขั้นตอนตามลำดับเวลาอย่างต่อเนื่อง ในสัมพันธสารมักประกอบด้วย

อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การอธิบายขั้นตอนตามลำดับ อาจมีการแสดงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับ
กรรมวิธีที่ปฏิบัติ ในด้านภาษามักอยู่ในรูปประโยคคำสั่งสื่อความหมายตรงไปตรงมา

สัมพันธสารประเภทนี้ พบตัวอย่างที่น่าสนใจ ในกฎหมายลักษณะ
พิสูท $\left. \begin{array}{l} \text{ค้ำน้ำ} \\ \text{ลุยเพลิง} \end{array} \right\}$ ซึ่งถือเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะหาเกณฑ์ตัดสินข้อแพ้ชนะในระหว่าง
คู่ความโดยยึดถือปรากฏการณ์เหนือหรือเกินเกณฑ์มาตรฐานตามธรรมชาติเป็นตัวชี้วัด เช่น
วิธีให้คู่ความลุยเพลิงถ່วนหนา 1 คืบ ยาว 6 ศอก กว้าง 1 ศอก ฝ่ายใดฝ่าเท้าไม่พอง
เป็นฝ่ายชนะ แต่ก่อนจะมาถึงวิธีการนี้ คดีดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการพิจารณาที่ควรจะทำ
มาทั้งหมดแล้ว แต่ปรากฏว่าคดีดังกล่าวขาดทั้งประจักษ์พยาน พยานแวดล้อม
และพยานหลักฐานอื่น ๆ ไม่อาจค้นหาความจริงได้ ซึ่งวิธีพิสูทในขั้นนี้มี 7 ประการด้วยกัน
ได้แก่ 1) ล้วงตะกั่ว 2) สาบาน 3) ลุยเพลิงด้วยกัน 4) ค้ำน้ำด้วยกัน 5) ว่ายน้ำขึ้นแข่งกัน
6) ว่ายน้ำข้ามปากแข่งกัน 7) จุดเทียนคนละเล่ม ดูว่าใครหมดก่อนเป็นเกณฑ์แพ้ชนะกัน
(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 หน้า 19) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

$\left. \begin{array}{l} \text{ให้ผู้คุมแลตระลาการผู้อ่านสัตยาธิสถานพิจารณา} \\ \text{ฝ่า} \\ \text{นิ้ว} \end{array} \right\}$ เฝ้าโจทจำเลยเปนบาดแผล
พักช้ำอยู่ $\left. \begin{array}{l} \text{เก่า} \\ \text{ใหม่} \end{array} \right\}$ ประการใดบ้าง ก็ให้ตระลาการผู้อ่านสัตยาธิสถานเขียนเปนรูป $\left. \begin{array}{l} \text{นิ้ว} \\ \text{ฝ่า} \end{array} \right\}$ เฝ้า
แล้วให้กฎหมายไว้ด้วยกัน อนึ่งเมื่อลุยเพลิงแล้วให้ดูไปกว่าจะถึง $\left. \begin{array}{l} \text{๓} \\ \text{๗} \end{array} \right\}$ วันจงสั่งกำหนดจึง
ให้ล้างเท้า อนึ่งถ้าเหนสำคัญให้ลงเขม อนึ่งถ้าพิสูทลุยเพลิงพองหลัง $\left. \begin{array}{l} \text{เท้า} \\ \text{นิ้ว} \end{array} \right\}$ จะเอาแพ้นั้น
มิได้ ถ้าแล $\left. \begin{array}{l} \text{โจท} \\ \text{จำเลย} \end{array} \right\}$ มิได้พองด้วยกันทั้งสองข้าง ย่อมมีความสัจจริงด้วยกันทั้งสองข้าง จึง
ให้พิสูทค้ำน้ำต่อไป

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2 : 101)

จากตัวอย่างการพิสูทลุยเพลิง จะเห็นว่ามีข้อกำหนดข้อปฏิบัติในการ
พิจารณาอย่างชัดเจน ละเอียดย และรอบคอบ ให้แก่ “ตระลาการผู้อ่านสัตยาธิสถาน”
รวมถึงระบุกระบวนการต่อไปหากคดียังหาที่อยู่ หรือคนผิด คนถูกไม่ได้ คือการค้ำน้ำ

เครื่องหมายพบการใช้เครื่องหมายตีนครุ (+) เครื่องหมายอังกุ่นคู่ (๗) โคมูตร (—)

เครื่องหมายสัญลักษณ์ปีกกาเหยียด (|) และเครื่องหมายละสุต (:)

รูปแบบอักษรวิธีไทยที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง พบการใช้สระที่มีลักษณะ

พิเศษดังนี้ รูปอักษรที่สะกดกับสระ ใ ใ พบว่า บางครั้งมีอักษร ย ตามหลังด้วย

การใช้สระ ๑ ๑ ๑ ๑ เมื่อประสมกับพยัญชนะนิยมเขียนติดกัน การใช้สระในบางคำที่
ปัจจุบันเป็นเสียงสั้นแต่ในกฎหมายตราดวงเป็นสระเสียงยาว หรือในปัจจุบันใช้สระ
เสียงยาวแต่ในกฎหมายตราสามดวงเป็นเสียงสั้น และพบการใช้ประวิสรรชนีย์ในคำบางคำ
ที่ปัจจุบันไม่ใช่

พบการใช้พยัญชนะที่มีลักษณะพิเศษดังนี้ คำบางคำมีการใช้รูปพยัญชนะหลายรูป
แทนหน่วยเสียงที่ซ้ำกัน การเขียนอักษร 2 ตัวซ้อนกันในอักษร ย และ ๗ เมื่อใช้เป็นตัวสะกด
จะเขียนเพียงตัวเดียวแต่ออกเสียง 2 ครั้ง อักษร ญ เมื่อเขียนต่อจากอักษร ๗ จะเปลี่ยนไปใช้
ตัวเชิง “ ” แทนอักษรตัวเต็ม และรูปอักษรบางตัวเมื่อสะกดคำแล้วจะมี อักษร ๖ ๗ ตามหลัง

การใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์เมื่อเทียบกับปัจจุบันพบว่า บางคำอาจมีการใช้
วรรณยุกต์กำกับ แต่บางคำอาจไม่มีวรรณยุกต์กำกับ บางคำเมื่อออกเสียงวรรณยุกต์เอก โท
หรือมีการใช้ไม้ไต่คู้ บางครั้งเขียนตามเสียงโดยไม่ใช่ ๓ นำ บางครั้งใช้ ๓ นำ

ด้านการใช้เครื่องหมาย พบว่ามีการใช้เครื่องหมายทันทฆาต (๑) บนตัวอักษรท้าย
เพื่อระบุให้ออกเสียงเป็นตัวสะกด ไม่ใช่เครื่องหมายไม้ไต่คู้ (๑) ในบางคำซึ่งต่างจาก
ปัจจุบัน ใช้เครื่องหมายตาไก่หรือฟองมัน (๑) เพื่อเริ่มต้นประโยคหรือเหตุการณ์

ใช้เครื่องหมายตินครุ (๓) ประกอบตัวเลขเพื่อแสดงวัน เดือน และปีขัขึ้นแรม หรือจำนวนเงิน การใช้เครื่องหมายอังคั่นคู่ (๓) โคมุตร (๓) เพื่อแสดงการจบประโยค และมักใช้ร่วมกันเพื่อจบข้อความตอนหนึ่ง การใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์ปีกกาเหยียด () ใช้ประกอบนามบุคคล คำ หรือตัวเลข เพื่อแทนความหมายของคำที่มีความเกี่ยวข้องหรือ อยู่ร่วมในเหตุการณ์เดียวกัน การใช้เครื่องหมาย ละสุด (๓) ใช้เขียนไว้ตอนท้ายของ แต่ละบรรทัดที่มีที่ว่างเหลืออยู่ เพื่อจัดกรอบหลังของหน้าหนังสือให้เสมอกัน และด้านการ ใช้ตัวเลข พบทั้งการใช้เพื่อบอกเวลา จำนวน ข้อ ลำดับ และมาตราต่าง ๆ

ด้านการศึกษาสัมพันธ์สารในเอกสารกฎหมายตราสามดวง พบทั้ง 4 ประเภท สัมพันธ์สารที่โดดเด่นที่สุดคือสัมพันธ์สารกระบวนการ อาจเนื่องด้วยเป็นข้อบัญญัติ กฎหมายที่มีการแจกแจงความหนักเบาของโทษตามความระดับความผิด สัมพันธ์สาร เล่าเรื่อง พบการเล่าถึงเหตุการณ์ฟ้องหย่าของอำแดงป้อมกับนายบุญสี ในช่วงก่อนหน้า เข้าสู่ตัวบทกฎหมายของทุกฉบับ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประกาศราชปรารภของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สัมพันธ์สารโน้มน้าวใจหรือสั่งสอน พบเด่นชัดในกฎหมายฉบับพระธรรมศาสตร์ และหลักอินทภาพ ที่มุ่งโน้มน้าวและสั่ง ผู้ทำหน้าที่พิพากษาคดีความ สัมพันธ์สารอธิบายความ พบในลักษณะการยกตัวอย่าง คดีความที่เคยเกิดขึ้นในสมัยอยุธยาประกอบอธิบายการใช้บัญญัติต่าง ๆ

การศึกษารูปแบบอักษรวิธีไทยและสัมพันธ์สารในกฎหมายตราสามดวงนี้ นอกจาก ทำให้ทราบถึงลักษณะพิเศษและพัฒนาการของการใช้ภาษา กฎหมายตราสามดวงยังเป็น เอกสารที่มีความเป็นทางการ ใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา และมีโครงสร้างที่ชัดเจน จึงอาจเป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาพัฒนาการของการใช้ภาษาในวงการกฎหมายโดยเฉพาะ

อนึ่ง กฎหมายตราสามดวงถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบ กฎหมายในประเทศไทย และเป็นต้นแบบในการจัดทำกฎหมายที่มีระเบียบแบบแผน แม้ว่า กฎหมายเหล่านี้จะได้รับการพัฒนาและปรับปรุงในภายหลัง แต่ยังมีอิทธิพลและเป็น ส่วนหนึ่งของรากฐานกฎหมายไทยในปัจจุบัน กฎหมายตราสามดวงไม่เพียงแต่สะท้อนถึง

กระบวนการทางกฎหมายเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงค่านิยมในสังคมไทยในสมัยนั้น ซึ่งสามารถศึกษาลงรายละเอียดในแต่ละค่านิยมได้ต่อไป เช่น แนวคิดเรื่องการลงโทษ การควบคุมการกระทำของประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือแม้แต่มุมมองเรื่องความยุติธรรม

รายการอ้างอิง

- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. 2554. จากลายสือไทยสู่อักษรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์. 2539. การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทย.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทพี จรัสจรวงเกียรติ. 2543. หน่วยเชื่อมโยงปริเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง
ปัจจุบัน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. 2553. วิวัฒนาการภาษาไทย และอักษรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ภูหลวง และ พันธรัตน์ ศรีสุวรรณ. 2560. “ความสัมพันธ์ระหว่างผิวเมีย:
กรณีศึกษาจากกฎหมายตราสามดวงในพระไอยการลักษณะผิวเมีย.”
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 5 (2): 1-17.
- ผะอบ โปชะกฤษณะ. 2554. ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย การเขียน การอ่าน การพูด
การฟัง และราชาศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาส์น
ราชบัณฑิตยสถาน. 2550. กฎหมายตราสามดวง (2 เล่ม). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. 2541. ภาษาศาสตร์ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬารณ
ราชวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. 2533. ภาษาและภาษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิงอร สุพันธ์ุณี. 2550. วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาทิตย์ ศรีจันทร์. 2552. “องค์พยานในการกระทำสัตย์สาบานในพระไอยการลักษณะ
พยานและลักษณะพิสูจน์ดำเนินาลุยกเพลิง.” วารสารมนุษยศาสตร์ 16 (2): 133-146.